

De Alexanderkerk van Rinsumageest (deel 1)

Net als het geloof dat ze gestalte gaven, kwamen de stukken tufsteen waarmee de eerste Friese kerken werden gebouwd van voorbij de horizon. Niet veel later leerden de Friezen hun eigen stenen bakken, naar voorbeeld van die van de Romeinen maar met een andere maat en structuur. In de loop der eeuwen en met gebruikmaking van steeds weer nieuwe inzichten bouwden ze op, braken ze af, herschikten en herbouwden hun kerkgebouwen en hun geloof.

De Alexanderkerk in Rinsumageest is een van de mooiste voorbeelden.

Meteen het eerste muurfragment dat buiten in het oog springt bestaat uit een bonte mengeling van bogen en zuilen, van deels dichtgemetselde poortjes, vensters en deuren, een allegaartje van tufsteen en kloostermoppen. Bij de plaatsing van de toren lijkt zelfs niet te zijn geprobeerd iets van symmetrie te bewerkstelligen. Loop ik om het kerkhof heen, dan wordt duidelijk waarom: de zuidelijke beuk is tegen een veel ouder kerkje aan geplaatst.



Stenen van de oorspronkelijke buitenmuur zijn daarbij hergebruikt, aangevuld met wat de bouwers verder maar voorhanden hadden.

In deze kerk gaven mijn verre voorouders Roelof Steringa en Grietje Durks de Vries elkaar op 29 augustus 1811 het jawoord. Ik heb wat voorwerk gedaan. Ze kregen negen kinderen, van wie er een jong overleed. Dochter Geertruida was de overgrootmoeder van mijn Friese opa Roelof Rintjema. Haar oudste broer heette Kornelis, zijn naam staat op een grafsteen bij de ingang. Na enig turen en wrijven kan ik ook zijn geboortedatum ontcijferen: 8 december 1811. Dat betekent dat koopmansdochter Grietje Durks de Vries ruim vijf maanden zwanger was toen ze haar Roelof trouwde.

Hun huwelijk was een moetje. In die tijd was het in het noorden van Nederland niet ongebruikelijk dat geliefden eerst testten of het wel goed zat met de vruchtbaarheid en pas trouwden wanneer dat inderdaad zo bleek te zijn. Naar hoe het bij Roelof en Grietje is gegaan, kan ik slechts gissen. Uit de huwelijksacte blijkt dat zij achttien lentes jong was. Hij staat vermeld als 'Meerder Jarig Jongeman, oud Vijf en twintig jaar' en 'van Beroep Commies ten Kantore van den Ontvanger der Beschrevene Middelen te Rinsumageest.' Ambtenaar bij de belastingdienst. Later duikt hij in de archieven op als kastelein en tevens kerkvoogd, koper van verschillende panden in het dorp en hypotheekverstrekker. In het bescheiden Rinsumageest waar zijn jonge vrouw vandaan kwam en dat nauwelijks zeshonderd inwoners telde, had hij zich als nieuwkomer snel opgewerkt. Lang kon hij echter niet van zijn status genieten. Op zijn veertigste stierf hij in huis nummer 80, de monumentale herberg 'Het Regthuis van Dantumadeel', 'nalatende vrouw en acht kinderen.' Hun rijke nageslacht suggereert dat het tussen Roelof en Grietje echte liefde is geweest, meer dan alleen een scharrel in 1811 die hen tot een huwelijk dwong.

Bladerend in papieren en surfend op het internet kom ik steeds meer te weten over de Steringa's en hun nageslacht, raak ik dieper en dieper verstrikt in de fuiken van de archieven. Oudste zoon Kornelis overleed in 1879 in Leeuwarden, waar hij op dat moment – 67 jaar oud – hulpopzichter bij de gemeentereiniging was. Dat hij nog een graf onder deze vloer zou hebben gekregen lijkt onwaarschijnlijk. Sinds 1829 is in Nederland begraven in de kerk bij wet niet meer toegestaan. Navraag leert dat bij een restauratie enkele zerken van op het kerkhof geruimde graven naar binnen zijn verplaatst om beschadigde vloerdelen te vervangen. Zo pragmatisch zijn ze in Friesland dan ook wel weer. De steen van Kornelis is een tweedehandsje.

Nauwelijks twee stappen binnen in zomaar een Friese kerk heb ik tientallen aanknopingspunten met verhalen van voorouders, alledaagse Friezen, meer dan ik redelijkerwijs verwerken en optekenen kan. Trekschipper Tjerk Tjeerds Rintjema, zoon van korenmolenaar Tjeerd Binnes uit Giekerk, trouwde hier met Geertruida Roelofs Steringa. En zo gaat het verder. Er zijn voor dit altaar alleen al minstens vijf echtparen uit mijn voorgeslacht in het huwelijk getreden, tientallen familieleden gedoopt. Vanaf deze preekstoel spraken dominees tot hen, tussen deze muren weergalmden de orgelklanken die hun huwelijken en uitvaarten begeleidden.

Op het kerkhof heb ik op drie grafstenen de achternaam Rintjema aangetroffen, maar

het aantal Rintjema's en andere voorouders dat hier in de loop der tijd ter aarde is besteld en waarvan de graven later weer zijn geruimd moet nog veel hoger zijn. De dame die bezoekers welkom heet in de kerk, weet mij te vertellen dat in het dorp nog zeker drie Rintjema's wonen. Ze zijn ongetwijfeld familie, iedereen die vandaag de dag Rintjema heet stamt af van Binne Tjerks Rintjema, de grootvader van trekschipper Tjerk.

Ploeter ik mij verder door de archieven dan blijkt mijn familie onoverzichtelijk groot, en al die levens verknopen zich via Binne Tjerks Rintjema en Roelof Steringa met mijn leven, mijn geschiedenis met die van hen, van Friesland. Een poging het verleden te ontrafelen ontaardt in het tegendeel. In mijn afkomst blijkt elk draadje waaraan ik trek vervlochten met weer andere draadjes, die samen deel uitmaken van een touw met het formaat van een scheepstros. Te zwaar om te tillen.

Zet ik de punt van een passer op de Zijl in Dokkum en trek ik een cirkel met een straal van een kilometer of vijftien, dan omvat die cirkel minstens driekwart van mijn Friese voorgeslacht. In deze omgeving kan ik geen stap zetten, geen kerk of kerkhof betreden, of verwanten zijn me voorgegaan. Ik kan voortaan zelfs geen straatveger in Leeuwarden meer aan het werk zien zonder hulpopzichter Kornelis Roelofs Steringa over zijn schouder te zien meekijken.